

att Balle hugger ut runor i stenens kant och låter denna tjänstgöra som den ena ramlinjen. 59 **a** är säkert, trots att bst är något grund. 61 **i** och 62 **o** äro korta, vilket beror på att stenkanten här svänger inåt. Icke heller där finnes någon övre ramlinje. Sk efter 73 **i** är säkert, ehuru det sitter högt. — Hadorph och Helgonius: Sk före 1 i samt runan 3 i ha förbisetts; likaså sk efter 6 **r** och 21 **t**; sk efter 34 **a** uppfattas som ett **i**. Sk har uteglömts före 35 **s**, efter 47 **t**, 64 **n** och 73 **i**. 59 **i**. — Celsius läser: **katr · lit · raisa · stain · at · þornaik · boanta · sin · kōpan · auk · at · iorunt · auk · at · abiorn · bali · risti**.

Namnet *Ingigærðr* är jämförelsevis vanligt i de svenska runinskrifterna; skrivningen **ikiker** beror på att **þ** har fallit mellan de två **r**-en, se U 735.

Namnet *Þorlacr*, *Þorlæikr* har icke varit vanligt på östnordiskt område; det är eljest belagt i följande svenska runinskrifter: Ög 23, Ög 156 (L 1572) och DR 354, Kvibille kyrka, Halland. På Bornholm finnas två belägg (DR 384 och 400) och på Jylland ett (DR 160). På västnordiskt område är namnet mycket vanligt, och det påträffas även i England.

Om det i Uppland vanliga mansnamnet *Iorundr* se Sö 260. Om *Abiorn* se Sm 2.

Inskriften diskuteras av Celsius (F m 60: 1, s. 133); det är främst runföljden 22—27 **þorlaik**, som har tilldragit sig intresset. R. 25 **l** läses av Celsius som **n**, se ovan till läsningen, och detta förklarar spekulationerna: »*Törne* adhuc nomen est proprium Virorum ... Thornay monast. in anglia ... forte Thorgny Lagman, ... Dornick ort i Flandern.»

U 753 kallas på orten allmänt »fågelstenen» efter den fågel, som Balle har ristat upptill på stenen. Ristaren har så gott som fullständigt lyckats reda den ytterst invecklade ornamentiken. Celsius konstaterar (i F m 60), att U 753 är »den fagersta ritning jag sedt. Måste wara satt effter en hedersman, eller riddare, som dhe 2 hästar synes betyda. torde och warit en utlenning, som namnet tyckes märka.»

754. Hällby, Litslena sn.

Pl. 82, 83.

Litteratur: B 618, L 2001, D 1: 59. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 1 (31), Monumenta 4, bl. 8; UFT h. 1 (1871), s. 60; Handlingar 1925, 1928—30 i ATA.

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 4 och B 618); R. Dybeck a. a.; J. H. Söderlund, foto (i v. Friesens samlingar, UUB).

Stenen står i en åker, 350 m. S om prästgårdens huvudbyggnad, 30 m. S om kraftledningen, som i väst-östlig riktning går över åkrarna. Strax V om runstenen står en sten utan inskrift. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Enköping».

I *Ransakningarna* meddelas: »J Hälleby Giärdet widh Grufgrindh een Runsteen, något meer än 2 al:^r öfwer Jorden, på een sijda Skrifwen. Item een Dito, som intet är skrifwen på, 2 al:^r öfwer Jorden, treekantigh, doch säges wara Runsteen.» I runinskriftsförteckningen i Peringskiölds *Monumenta* 1 uppges, att en runsten står i »Litzlena by östsuder om kyrkian». På träsnittet i *Monumenta* 4 (och B 618) avbildas både U 753 och U 754; den bläckanteckning, som finnes på träsnittet, åsyftar endast U 753. Liljegren upptager stenen på »Ullstämman». Dybeck beskriver i *Sveriges runurkunder* stenens plats på följande sätt: »En gångväg — fordom törhända ridväg — sträcker sig utefter höjden mellan Litslena prestgård och Hällby. Der äro många stensättningar och någre bautastenar. Runstenen står å ett något lägre ställe invid vägen, der en bäck skurit sig genom höjden». UFT (1871): »Stenen står vid en gångväg mellan Prestgården och Hällby.» Senare föll stenen omkull; den restes år 1929.

Grå, grovkornig granit. Höjd 1,40 m., bredd 0,86 m. Ytan flagrar. Ristningen är ojämnt huggen. Figurerna t. v. och t. h. på ristningsytan äro delvis otydliga.

Inskrift:

fuporkhnis
5 10

Till läsningen: 4 o har bst endast t. h. om hst. I 5 r är bst upptill otydlig; den synes ha haft en oregelbunden form. 7 h har förlorat huvudstavens nedersta del. I 8 n är bst ojämn. I 9 i finnes en smal, skarp skåra tvärs över hst liksom en n-bst; den är knappast huggen. — Dybeck kommenterar sin läsning på följande sätt: »Runan ʃ, som saknas i bautilska afritningen, är tydlig. Därefter följer ett lika säkert *. Efterstående runa, som skulle vara ʃ och har å sin midt några skrofligheter, är antingen | eller ʃ. Ett misstag i afseende på rätta följden har således i båda fallen egt rum.»

U 754 är säkerligen en »häststen». Det är av intresse att finna futharken inristad på en sådan sten; runorna torde ha ristats för att bringa lycka åt ryttaren, jfr U 528. Redan Liljegren (L 2001) har riktigt uppfattat de bilder, som finnas på stenen, »som genom sin daning, samt ytterligare genom derå tecknade stigbyglar, ett par utan och ett par med stiggläder, röjer sig tjent till stöd för till häst stigande ryttare» ...

755. Kälsta, Litslena sn.

Pl. 82, 83.

Litteratur: B 616, L 667, D 1: 61. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 9; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 134, Acta Literaria et scient. Sveciæ 3 (1730), s. 100; UFT h. 1 (1871), s. 60; O. von Friesen, Bynamn på de uppländska runstenarna (i: Namn och Bygd 18, 1930), s. 89.

Äldre avbildning: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 616).

Runstenen står vid Kälsta, i en beteshage, 5 m. från nordöstra kanten av landsvägen Härkeberga kyrka—Skolsta. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Enköping». På kartan synes också, strax sydost om runstenen, gravfältet med bautastenarna.

I *Ransakningarna* meddelas: »Widh Kiälstadh Södergiärdz Grindh een Runesteen medh Skriffth och Rijtning Vthhuggin, något meer än een fampn hög, hwad dess bemerkelse är weeten ingen.» Om gravfältet och bautastenarna säges: »Vthi een Backa i samma Giärde, tree stoora fyrkantige Stenar opreeste widh pass 1 fampn ifrån hwar annan. Item derhoos ett stoort Steenkummel, af Menniskio händer tyckes sammanburne warit. Gudh weet hwadh dhe bemerckia.» I *Ransakningarna* finnes även en relation av kyrkoherde Olaus Chytræus, daterad »Litzlena Prästegårdh den 23 April. Anno 1669». Chytræus skriver: »J församlingen finnas allenast twenne Runstenar af temmeligh storlek. Den ene är i Prästegärdet [= U 753] ... Den andra stäär wijdh Kiälsta byn, och brukas för een grindstulpa, är temmeligh stoor, släter, och wäll uthuggen. Mera hafwer iag inthet funnit wara i denna församlingen ...» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Kiälstad i Lisslena Sochn» (B 616: »Kälsta By»; L 667: »Kälstads by»). O. Celsius, som undersökte stenen den 22 juli och den 11 augusti 1725, uppger stenens plats vara »Kiählsta, wid grinden, hardt wid byn». Dybeck skriver i *Sveriges runurkunder*: »Runstenen står mellan Litslena och Herkeberga kyrka, så nära vägkanten invid Kälstad, att en del af nedre ristningen blifvit förstörd.» UFT (1871): Stenen »står lutande vid vägen mellan Litslena och Herkeberga kyrka».

Grå, grovkornig granit. Höjd 1,95 m., bredd 1,97 m. Ristningsytan är knottrig och ojämn, flerstädes avflagrad. Nedtill har t. ex. en flagring skadat inskriften svårt. Linjerna äro rundade och jämförelsevis djupa.